

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT:
Parohiile : . . . . . 200 Lei
Particulari : . . . . . 160 Lei
Membrii Agrului . . . . . 100 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 4099/1935.

Ziua de 1 Decembrie.

În ziua de 1 Decembrie crt., aniversarea memorabilei adunări naționale dela Alba-Iulia, care în aceeași zi a anului 1918 a proclamat unirea pentru totdeauna a Ardealului cu frații de dincolo de Carpați, și în acest an, cași în trecut, se va oficia în toate bisericile un *Te-Deum*, iară în predică se va arăta însemnătatea actului sărbătorit în istoria neamului. Frații Preoți mai sunt rugați, ca să-și dea tot concursul la organizarea manifestărilor naționale, ce se vor aranja cu prilejul acestei aniversări din partea Astrei, sau a altor instituțiuni naționale.

Oradea, 15 Noembrie 1935.

No. 4251/1935.

Carnete pe C. F. R. pentru cântăreți.

On. Minister al Cultelor cu adresa No. 169757/20174—1935 ne încunoștințează, că Direcția generală C. F. R. a aprobat eliberarea carnetelor de identitate pentru reducere de 50% pe C. F. R. și cântăreților bisericii române unite (câte unul de fiecare parohie). În urma acestei dispoziții, cântăreții din Dieceza noastră, cari doresc să primească carnete de identitate, până cel mult la 20 Decembrie crt. vor înainta oficiilor protopopești :

1. O fotografie în mărime de 6/9 cm., semnată în față cu numele și prenumele, iară în dos scriindu-se legibil numele, prenumele și parohia.

2. Chitanța de plată a taxei de 20 Lei pe cl. III., de 25 Lei pe cl. II., sau de 30 Lei pe cl. I. Taxa se poate plăti la oricare cassă C. F. R.

Protopopii, ne vor înainta până cel mult la 1 Ianuarie 1936, fotografiile și chitanțele, însoțite de un tablou. După această dată nu vom mai interveni pentru nimeni ca să primească carnet.

Oradea, 27 Noembrie 1935.

No. 4286/1935,

Colectă

pentru populația săracă din Basarabia.

Frații noștri de peste Prut au fost din nou greu încercați de o groaznică nenorocire, ce s'a năpustit asupra lor în vara acestui an. O secetă cumplită, ce a bântuit mai ales județele Cetatea-Albă, Cahul, Lăpușna, Ismail, Tighina, Covurlui și Fălciu, a distrus întreaga recoltă a acestui an, aducând cea mai neagră mizerie peste bieții locuitori ai acestei Provincii, care acuma amenințați de foamete, strigă după ajutorul nostru al tuturor, pe cari bunul Dumnezeu ne-a ferit de asemenea grele încercări.

Societatea Națională Crucea Roșie a României, solicitată de Ministerul de Internă, a început o întinsă acțiune pentru ajutorarea populației înfometate din Basarabia, și printr'un apel lansat către întreaga populație a Țării, cere sprijinul tuturor, ca fiecare după putințele sale să contribuie la alinarea suferințelor și ștergerea lacrimilor fraților săi.

Cum Biserica și credincioșii săi buni, totdeauna au fost cei dităiu în a deprinde faptele îndurării și a exercita dragostea față de aproapele, și de data aceasta invităm pe toți Preoții Eparhiei noastre, ca :

1. Să dea tot concursul lor la acțiunea începută de Crucea Roșie ;

2. În predică să arate credincioșilor nenorocirea ce s'a abătut asupra celor din Basarabia și să-i îndemne la ajutor ;

3. Să facă într'una sau mai multe Dumineci colectă, al cărei rezultat să-l trimită Administrației noastre Capitulare.

Afară de cele de mai sus, ar fi un foarte eficace mijloc de ajutorare a nefericiților din Basarabia, dacă familiile mai în bună stare ale credincioșilor noștri ar primi câte unul sau doi dintre copiii săraci din Basarabia, pe cari i-ar susține până la recolta anului viitor.

Să ni-se comunice de urgență, numele celor cari se vor angaja la aceasta ca să putem interveni să li-se trimită copiii, pe cari se angajează să-i ajutoreze.

Oradea, 26 Noembrie 1935.

No. 4288/1935.

Carnete de călătorie pentru preoții penzionari, văduvele și orfanii de preoți.

Onoratele Oficii parohiale sunt invitate a aduce la cunoștința preoților penzionari, văduvelor și orfanilor de preoți, cari încă nu au ajuns la vârsta de 21 ani, că s'a aprobat și pentru ei, să primească cărnete de identitate pentru reducere de 50% pe C. F. R. Aceste cărnete se vor elibera la cereri individuale adresate Inspecției de Mișcare regională C. F. R. din Oradea.

Cererile vor fi timbrate cu 8 plus 1 Lei, sau dacă se cer pentru mai mulți membrii ai aceleiași familii, se vor timbra cu de atâtea ori 8 plus 1 Lei, câte cărnete se cer.

Cererile adresate Inspecției de mișcare și timbrate ca mai sus, Ni-se vor înainta prin oficiile parohiale până cel mult la 1 Ianuarie 1936, după care dată nu vom primi nici o cerere.

La cereri se va alătura :

1. Câte o fotografie de mărimen 6/9 cm. semnată în față, iară în dos scriindu-se legibil numele și prenumele, comuna și județul.

2. Chitanța de plata taxei e de 20 Lei pe cl. III., 25 Lei pe cl. II. sau 30 Lei pe cl. I. Taxa se poate plăti la oricare casă C. F. R.

3. Pentru copii se vor înainta și extrase de naștere.

Oradea, 27 Noemvrie 1935.

PARTEA NEOFICIALĂ

Pecețile Bălgradului.

— Pentru 1 Decemvrie 1918 —

— Murim mai bine'n luptă cu glorie deplină
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost pământ.

A. Mureșianu,

Ce vuiet cuprinsese atunci întreg Ardealul! Se destrăma o lume cuprinsă de nelegiuiri și de păcate, pentru ca să crească o vieță nouă. Bărbații neamului nostru se întorceau oboșiți de pe fronturi, în vreme de toamnă târzie, și renășteau în vigoare ca pasărea Phoenix. Prindeau suflet nou și apucau de astădată armele ca să-și croiască țara lor. Destul sângeraseră pentru ambiții streine, înecându-și durerea în tăcere. Acum cu chiote și urale se prăvăleau, în bulgări grei, valurile de bărbăție ale Românilor de dincoace de Carpați în spre Bălgradul Ardealului, pentru ca să cumpănească în mod hotărît și în auzul tuturor despre soarta lor viitoare.

Și sfetnicii neamului nostru din vremuri grele, s'au adunat la sfat potrivit cu măreția vremilor, ca la urmă Senatul și Poporul Român de sub fosta coroană a Ungariei să declare toți ca unul:

— *Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noemvrie (1 Decemvrie) 1918 decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România.*

Poporul de țărani al Ardealului, grei în mișcări și hotărîți în fapte s'a pronunțat odată pentru totdeauna, masiv și nu mai erau puteri atât de tari și de volnice care să îndrăznească să le schimbe pasul. *Soarta Ardealului e pecetluită acum pentru vecie cu pecețile Bălgradului istoric.* Incepe de acum o nouă răspântie în vieța neamului nostru.

* * *

Au trecut de atunci 17 ani și dinții aspri ai vremii rând pe rând au doborât stejarii cari au străjuit între sumbrele ziduri de cetate la plămădirea vremilor viitoare. Și se duc zi de zi, tăcuți și modești, după cum le fuse vieța. Nici nu au măcar cui să povestească, despre acea zi de început de iarnă, cu fulgii mărunți, când nepoții legionarilor lui Horia și Avram Iancu și glotașii lui Axente Sever veniseră cu inima 'n dinți, făcându-și drum printre demoralizații stăpânitori de ieri, să facă pază lângă casa de sfat pentru ca sfetnicii neamului să poată hotărî în cumpăt și în liniște.

Să povestească; dar cui?! Generațiile de azi învață aceste întâmplări din carte și din gazete. Din presa pripită a zilelor noastre. Pripită și pătimașă. Ce spune unul, celalalt mânat de cine știe ce considerații mărunte, pentru a-și tămâia un șef politic sau pentru a-și »zdrobi« un adversar, le dezice. Iar tineretul plictisit de toate, încearcă o evadare din marasmul întunecat al zilei în tangouri la modă, visează actori și actrițe de cinematograf, admiră succesele sportive și se interesează de jurnalele de modă.

Situație sumbră, pe care o putem colora și mai tare dacă mai luăm și celalalt aspect al vieții sociale de azi; tineretul »disperat« ce încearcă o evadare în „dreapta“ sau în „stânga“ pentru a crea forme noi de vieță în care să-și găsească și el rostul. Toate acestea vorbesc despre un neam ce e pe cale să-și piardă echilibrul său sufletească. Unde mai e astăzi coeziunea sufletească dintre țăran și intelectualul român pe care au avut-o în 1918?! Sunt constatări triste, însă pe care avem datoria să le privim în față până nu e prea târziu. Pecețile Bălgradului sunt trainice încă.

Întrebarea e cum vor fi mâine? Căci dacă noi, cei de azi, nu avem dreptul să siluim viitorul generațiilor de mâine, transformându-l după calapodul zilelor de azi, tot așa ar însemna o dezertare dela datorie de a spune: »După noi potopul«.

Va trebui să ne gândim mai serios la educația generațiilor ce vor păși mâine în viață. Va trebui să le vorbim tot mai răspicat, că în jurul nostru roiesc și astăzi mulțimea dușmanilor ce ne pândesc cu gânduri sinistre. Pentru a ne păstra ne trebuie mult cum-păt și mai ales multă putere. Și să le spunem în deosebi că, înainte de 1 Decembrie 1918 pentru poporul nostru oropsit din Ardeal, n'a avut nimeni o vorbă bună. Și chiar dacă astăzi, cu suflet iertător de creștin am vrea să dăm uitării furcile și spânzurătorile ridicate pentru

fiii neamului nostru la răspântiile tuturor drumurilor, nu vom putea uita niciodată că timp de 900 de ani toată vloga de viață a neamului nostru a fost întrebuințată spre scopuri streine și, de cele mai multe ori, vitrege nouă.

Să o spunem și mai ales să lucrăm în această direcție. Pentru că, dacă înaintașii noștri au avut puterea sufletească și tăria să organizeze rezistența de veacuri a neamului nostru, cu atât mai vărtos avem datoria, astăzi, sub cutele steagului românesc să organizăm și să consolidăm odată această țară, pentru noi și pentru viitorul acestui neam. Așa cum au visat-o ctitorii de țară, pecetluită cu pecețile Bălgradului istoric.

V. Bolca.

NEPOATA

Așa se numește în sens impropriu arta. Nu o socotim aci ca virtute, abilitate câștigată, ci-i socotim produsul. Precum natura, rezultatul lucrării creatoare a lui Dumnezeu, se numește fiica lui Dumnezeu, așa arta, se numește nepoata lui Dumnezeu, pentru că ea este rezultatul lucrării ființelor din aceasta natură, cari, deși se zice că *produc*, de fapt *reproduc* și imitează din domeniul și elementele create de atotputernicul.

Mintea omului are la îndemână marele album al operelor lui Dumnezeu, în rândul cărora este așezat și omul însuși spre bine și adevăr- de unde numai adevărul și binele au drept la existență. Cum fiica, natura întreață din firea ei (*Cerurile* cu toți astrii *spun mărirea lui Dumnezeu*) cântă laudă și mărire la adresa lui Dumnezeu prin bine și adevăr, nepoata trebuie să facă la fel. Toată înțelepciunea ce se abate dela acest program măreț, uneltind cu răul-întâmplarea, se răsvrătește. Deci arta ce nu contribuie la un bine moral n'are drept la viață, trebuie să piară sau să se conformeze acestui program al universului.

Arta toată, deci, numai onestă poate să fie. Iar cea chemată în mod special la cultul lui Dumnezeu, alături de alte elemente din natură, va trebui să se lase condusă întru toate de idea și principiile cultului. și îmbrăcând chiar haina sacră, va sluji, — nu va porunci — la cinstea ce trebuie dată în spirit și adevăr lui Dumnezeu, Fiului Unul născut, Sfinților, în taine și liturgie. Altele vor fi liniile arhitectonice și picturile de decor la o clădire profană, și altele la o biserică, casă a Domnului. Stilul aici stilul coalea, dar *cedant arma togae!* Seriozitatea care consistă în a da fiecărui lucru însemnătatea pe care o are, aici trebuie să fie mai tare ca ori unde.

Ce vom zice despre iconostase și altar? cari nu-s decoruri ci obiecte de cult, nu-s picturi, tablouri, ci icoane. Biserica trebuie să se poată remarca și deosebi prin toată înfățișarea ei externă, nu numai prin turn. Iar interiorul treptat ce se apropie de altar

trebuie să îmbrace și să răspândească mireasma sfințeniei. Figurile de sfinți schimonosite cu pretențiile unui stil clasic, luând defectele stilului drept note caracteristice, sunt deformări ale naturii, arta în contra naturii, nepoata răsvrătită împotriva mamei, în casa Domnului!

Se împotrivesc muzica când nu rosteste cum se cade, nu declamă textul liturgic, când îl inversează schimbându-i ordinea stabilită în liturgie, și mai mult, când schimbă corul cu altarul; când adică nu bagă în seamă mersul și ritmul de înălțare sufletească dela altar, ci face ca slujitorii altarului să se orienteze după cor fragmentând formularul liturgic prin așteptări, după ce credincioșii, poate, de mult și-au întors atențiunea dela altar la cor, până se va liniști sburdălnicia nepoatei din cor, care-și menajază principiile ei, primează, în loc să slujească altarului ca fumul de tămâie. Toate restricțiunile și poruncile date de Papi în decursul veacurilor avut-au deci motive.

Cu dicția și înscenarea reprezentativă suntem tot la fel. Reproducând scene sacre, trebuie să băgăm bine de seamă, să nu ne lăsăm conduși de artă ci să ne servim de ea. Sfințenia, mentalitatea și principiile sacre nu trebuiesc lăsate remorcă la mersul trasat de înscenarea celor ce n'au pătruns tezaurul descoperirii, căci profanăm misterele. Aci nu putem să ne coborâm la amănunte, dar din nesocotirea și ignoranță principiilor celor mai elementare de artă sacră și de cult, contractează lucrări și angajază conlucrări, din care, dacă nici una nici cealaltă parte nu știe ce-i trebuie și cum, nu e mirare că rentabilitatea morală rămâne redusă în bilanș. Pentru ca rentabilitatea să crească e nevoie ca stăpâna să stăpânească iar nu servitoarea. Arta este chemată la slujbă nu la domnie. Arta să aibă întru toate cuviința impusă de condiția ei de nepoată, supusă Creatorului și naturii reproducătoare. Nepoata să se poarte cinstit mereu și pe tot locul.

G. S.

Un monument lui Mihail Pavel

Casa Națională a Jud. Bihor din Oradea, a hotărât, să eternizeze în bronz memoria celor mai prominenți figuri ce le-a avut românismul în aceste regiuni, ridicându-le statui, în centrul orașului, în Piața Unirii.

Este de datoria noastră a tuturor care am beneficiat în vre-o formă pe urma operelor și a spiritului mare al nemuritorului episcop *Mihail Pavel*, ctitorul și binefăcătorul neîntrecut al așezămintelor noastre culturale din Beiuș și Oradea, să contribuim cu obolul nostru la ridicarea statuiei marelui mecenat, alături de celelalte figuri mărețe ale Bihorului.

Faptele Vlădicului greco-catolic de Oradea-Mare, rămân capitole de Biblie. Toată viața lui și-a dedicat-o binelui poporului și al bisericii sale, casa lui a fost casa năpăstuiților și necăjiților, iar punga lui la îndemâna tuturor celor lipsiți. Episcopul Pavel a rămas toată viața lui cu urechea aplecată la nevoile poporului din sânul căruia s'a ridicat, și pe care l'a cinstit.

Mihail Pavel de Peteritye, episcop greco-catolic rom. de Oradea-Mare, s'a născut la Recea din Sătmar, la 6 Septembrie 1927. A studiat teologia în Seminarul »Sf. Barbara« din Viena apoi în Ungvár și Sătmar, funcționând la început ca paroh în Apșa de jos. În anul 1860 ajunge vicar foraneu al Maramureșului, și luptă pentru scoaterea Românilor din Sighet de sub jurisdicțiunea episcopului rutean dela Muncaciu, în același an ia parte la înființarea »Asociațiunii pentru Cultura poporului român din Maramureș«.

La 1870 vicarul Pavel merge la Pesta, la Viena și la Roma, spre a cere puternicilor dreptate și liberă dezvoltare pentru poporul român, la 1871 este ales deputat dietal și la 11 Septembrie 1873, numit episcop de Gherla, de unde la 29 Ianuarie 1879 este trecut ca episcop al Oradei până la moartea sa întâmplată la 1 Iunie 1902.

În Oradea înzestrează biserica Catedrală, con-

struiește casele pentru Cancnici, precum și o școală primară română în Oradea; restaurează și înfrumusețează biserica și clădește casa parohială din Beiuș, ajută și susține cu bani proprii pe profesorii din Beiuș să-și poată trece examenele de calificare, le ridică salariile și pune bază fondului lor de pensii. Restaurează și reclădește liceul din Beiuș, înzestrându-l cu toate cele de lipsă, și ridică alături de el pomposul internat »Pavelian«, apoi clădește școala cu internat de fete pentru 100 copile, — aparținătoare ori căreia din cele două biserici românești, — bani cari valorează astăzi sute de milioane de Lei.

Jertfa și privațiunile aspre la care s'a supus cu cernicul și blândul episcop, pentru ca să putem beneficia noi epigonii de cultură și lumină, datori suntem a o răsplăti și noi la rândul nostru cu jertfă și privațiuni, pentru ca ideea statuiei lui să poată lua ființă, și figura lui măreață să poată reaminti încă multor generații cum se ajută un popor, cum se întărește Biserica, cum se asigură viitorul unui neam: prin faptele mari de altruism ale fiilor săi.

Contribuțiile se trimit la fondul care s'a îngrădit în Oradea prin Casa Națională cu aprobarea O. Minister al Muncii No. 27074/1035 pentru ridicarea unui monument întru pomenirea lui Mihail Pavel, — la adresa: Episcopia greco-catolică română din Oradea, ori la adresa: Pompiliu Dan, casierul Casei Naționale a Jud. Bihor, Oradea, Bul. Reg. Ferdinand No. 11, cu mențiunea: *monumentul Pavel*.

Oradea, la 15 Noembrie 1935.

Dr. Valeriu Traian Frențiu,

episcop român unit de Oradea,
Președintele comitetului de inițiativă

Păr. canonic **Dr. Aloisie Tăutu,**

Ștefan Mărcuș avocat, — artist,

Păr. **Vasile Barbul** primnotar
conzist. — membrul în comitet.

Date referitoare la Istoria Episcopiei Ortodoxe Române de Oradea

II.

Nici în Beiuș, ori Șeghiște — dupăcum afirmă unii și azi — n'a fost vre-odată episcopie românească. Nici o urmă pentru adevărarea acestei afirmațiuni nu s'a găsit nici în Beiuș, nici în alt loc, ba chiar nici în amintirea poporului din aceste părți, fără numa în fantazia unor povestitori de istorioare bisericesti. Referitor la episcopia din Beiuș Dr. Bunea scrie următoarele: ¹⁾

»Tot așa de interesant este ce ni se spune în zilele noastre, că episcopul românesc din Oradea-Mare, care, pe cum am văzut, nu a existat

¹⁾ Incercări de Istoria Românilor pag. 176.

nici în timpul Sfântului Ștefan, nici după el, — s'a așezat apoi în Beiuș unde însă n'a existat niciodată episcopie românească.

Este adevărat că Papa Inocențiu III scrie la 1205 arhiepiscopului latin de Calocca că, după informațiunea primită dela acesta există un episcopat în țara fiilor lui Beleknesse și îl imputernicește pe arhiepiscop să aducă acel episcopat la uniune cu Biserica Romei și să-l supună Bisericii din Calocca, de cumva nu era supus patriarhiei constantinopolitane.²⁾

²⁾ Pray, Specimen hierarchiae eccl. hung II. pag. 40.

Dar sub țara fiilor lui Beleknesse nu se poate nicidecum înțelege Beiușul, căci acesta în toate documentele vechi este numit : Bulenus, Belenis, Belenys, Belenyas, Belenes și Belenies³⁾ și niciodată Beleknesse. Unde este deci a se căuta »țara fiilor lui Beleknesse« ? Răspunsul la aceasta întrebare numai după cercetări minuțioase l-am putut da într-o scriere a mea mai dinainte.⁴⁾

Este cunoscut, că arhidieceza de Caloce cuprindea odinioară și pe țărmul drept al Dunărei o mică parte din provincia Sirmului și anume acea parte care spre răsărit dela vechiul val roman numit »Kőárok« (șanț de piatră) se întinde dela Banostor (Bánmonostor) până la gura Tisei la Salankamen.⁵⁾

De altă parte știm, că regele din Ungaria Bela II Orbul (1131—1141) a fost căsătorit cu o sârboaică, cu Elena, fiica lui Uroș mare jupan al Sârbilor, cu capitala în Rașa (Novibazar). Căsătoria⁶⁾ s'a încheiat la începutul anului 1130. Regina avea un frate cu numele Beloș sau ungurește Bel (Bele), care s'a înălțat la mare însemnătate politică sub regele ungar Geiza II fiul Bela II.

Fiind Geiza minor, frânele guvernării le-a luat în mână sa Beloș, fratele reginei Elena, în calitate de ban dincolo de Dravs și palatin al regatului între anii 1144—1187. El a întemeiat mănăstirea benedictină Bánmonostor (Banostor).

³⁾ Hurmuzaki: 1, 2, pag 75 an 1363 Bulenus etc. Bunyitay. A váradi püspökség története II pag. 300—303.

⁴⁾ Ierarhia Românilor pag. 191—4.

⁵⁾ Ibidem, pag. 238.

⁶⁾ Pauler: A magy. nem. tört. I pag 42.

adică mănăstirea Banului. Sârbul Beloș și-a câștigat frumoase posesiuni în Sirmiu între Sava și Dunăre, va-să-zică lângă dieceza Calocei.⁷⁾

Cuvântul »Bele Knese« nu poate deci să indice decât pe fiul marelui jupan Uroș, pe Cneazul (Knese) Beloș (Bele), fratele reginei ungare Elena. El fiind fecior de domnitor, cu drept cuvânt a purtat numele de cneaz (principe). Iar sub țara fiilor lui Bele Knese, nu putem înțelege decât posesiunea lor dintre Sava și Dunăre, primite dela tatăl lor, cneazul Beloș (Bel). Cneazul Beloș a avut o fată, care în 1150 s'a măritat după principele rusesc Vladimir, și mai mulți feciori. Urmașii lui încă purtau adeseori numele de Beloș.⁸⁾

Pe moșiile părintești, fiii lui Beloș, cari nu s'au lăpădat de ritul lor slavo-bizantin, au întemeiat un episcopat oriental, despre care ne vorbește Papa Inocențiu III, în 1205. Episcopia aceasta s'a desființat aveau în 1229, când pe teritoriul ei arhiepiscopul de Caloce Ugrinus a înființat episcopia latină de Sirmiu, așezându-i reședin.a în mănăstirea Ku (Kő Cucher); identică cu mănăstirea Bánmonostor, înființată de banul cneazul Beloș.⁹⁾

Acest articolăș ne lămurește pe deplin asupra chestiunii cu episcopia născocită de Beiuș, care nu a existat niciodată.

P. Dejeu.

⁷⁾ Ibidem Pag 230 și pag. 480 n. 447.

⁸⁾ Századok, 1909 fasc. 5 p. 380.

⁹⁾ Pauler I. c. II. 104, și Bulics, A román. kath. egyh. története Magyarországon II. p. 29.

TOMA MORUS.*)

Dramaticul sfârșit al lui Morus se datorește destrăbălării regelui său, care deschide seria persecuțiilor religioase, el singur ucizând 70.000 de supuși de diferite grade și stări sociale. Ba și-a trimis la eșafod 2 din cele 6 neveste. Este teribilul ucigaș de neveste Henric VIII, cel ce a făcut schisma anglicană, care după dânsul a degenerat în erezia proprie țării Albionului.

Acest rege desfrânat a urcat tronul Angliei într-o vreme care l-a putut suporta cu oarbă supunere. Puținii, cari i s'au opus planurilor sale, erau executați în diferite forme după capriciul și »toanele« în cari se găsea, acest Nero al Angliei, atunci când trebuia să rostească o judecată.

Anglia până la 1460 este Anglia baronilor. Această clasă atotputernică în Evul mediu, — care a știut smulge »Magna Charta libertatum« din mâinile lui Ioan Fărăde-Țară în 1215, — a fost zdrobită, măcinată și umilită în sec. XV prin războiul de 100 de ani, purtat de

regii Angliei pentru tronul Franței. — În vremea acestui război, coboritorii lui Eduard III s'au despărțit în 2 rașuri: Casa de York (având ca *emblemă* un trandafir roșu) și cea de Lancaster (cu trandafir alb). Ramura Lancaster luase tronul, dând pe marii luptători contra Franței: Henric IV, V, și VI.

A doua zi după biruință casa de York se ridică să ia tronul, socotindu-se pe nedreptul înlăturată. Cu această pretenție se intrerupe războiul de 100 de ani și începe războiul dinastic între Casa de York și cea de Lancaster, zis și războiul celor 2 roze.

Baronii Angliei se impart în 2 tabere.

Durerosul război a fost isprăvit de Henric VII de Lancaster, care luă coroana regală de pe capul lui Richard III de York. Acest Henric se căsătorî cu Elisabeta fiica lui Eduard IV de York, întrunind drepturile ambelor familii la tron într-o singură dinastie: a Tudorilor, domnind liniștit peste Anglia până la 1509.

În vremea războiului dinastic, nobilimea a fost mult măcinată, încât Henric VII a putut governa după

*) Continuare din No. 17.

plac, punând biruri mari pe popor. Iar pentru a-și ridica țara în rândul marilor puteri, își căsătorii pe fiul său Arthur cu Caterina de Aragonia, fiica lui Ferdinand Catholicul, regele Spaniei. Moștenitorul tronului, Arthur, moare curând după căsătorie și soția văduvă a fost dată celui de-al 2-lea fiu a lui Henric VII, lui Henric VIII care urcă tronul în 1509.

Avea numai 18 ani la moartea tatălui său. O seamă de calități trupești și sufletești l-au făcut, la început, simpatic și primit cu bucurie nu ca și nepopularul său tată Henric VII. Era frumos, cu o finută cavaleriească, îndemânatec la luptă, iar pentru epoca lui, ceva neobișnuit, — avea și o seamă de cunoștințe, pe cari alți regi nu le-au avut. Chiar în domeniul teologiei nu era strein. — Partea rea este nestatornicia, capriciul și mai târziu senzualismul, care l-a întunecat cu desăvârșire, prefăcându-l în tiranul țării, deschizând în Anglia o epocă tristă, cea mai tristă, a persecuțiilor religioase.

La urcarea lui Henric VIII, Germania și Spania erau în plină desvoltare. Ar fi dorit ca și Anglia să ajungă în rândul întâiu, deaceia primi să se căsătorească cu soția fratelui său: cu Caterina de Aragonia, fiica lui Ferdinand și a Izabelei de Castilia. Căsătoria fu fericită la început. Caterina avu cu Henric VIII 3 băeți și 2 fete. Dar fericirea nu fu de lungă durată.

În vremea când Luther păși ca reformator, Henric VIII, care-și imagina că este nu numai un protector al științelor, literelor și artelor, ci însuși un om de știință, — socoti să intervină și scris: »Assertio septem sacramentorum adversus Marthinum Lutherum«. Un exemplar de onoare al acestei lucrări fu trimis papei Adrian VIII, încredințându-l totodată, că dacă-i de lipsă va interveni nu numai cu scrisul ci și cu sabia. — Drept răspuns papa îl cinsti cu numele de »apărător al credinței« (Defensor of the faith). F.

(Va urma)

250 ani dela înființarea Congregației Fraților Școalelor creștine.

Duminecă, 24 Noemvrie, a avut loc în sala festivă a Școlii Normale Române Unite, în prezența Ex. S. Dr. V. Traian Frențiu și a unui foarte numeros public, serbarea frumoasă, organizată de Juvenatul Fraților Școlari din Oradea, cu prilejul aniversării a 250 ani dela înființarea juvenatului din Oradea.

Historicul acestei congregații precum și biografia plină de fapte mărețe a fondatorului ei, Sf. Ioan B. de la Salle, este cunoscută cetitorilor noștri din coloanele Vestitorului din anul trecut. Nu vom reveni deci asupra acestui fapt, ci ne vom mărgini a trece în revistă bogatul program al serbării. Incepând cu un tablou vivand: Intrarea Maicii Domnului în biserică, am ascultat cu multă plăcere Cântecul marian, executat cu acompaniament de orchestră, precum și recitarea poeziei mariane. Am remarcat apoi în acest program puncte de cor: O Marie prealăudată, Cântec de slavă și Imnul sf. Ioan B. de la Salle. Executate cu precizie și multă însuflețire.

Nu mai puțin au delectat publicul Cvartetul de Mozart și Cvartetul de Boccherini. Executarea precisă arată nu numai zelul ce-l depune profesorul de muzică al școlii Normale, ci și râvna cu care frații școlari lucrează în această direcție.

Exercițiile ritmice și jocurile războinice au cules aplauze binemeritate, iar piesa »Urmează-mă«, cu subiect real, luat din vieaja unui frate școlar, a impresionat adânc.

Dar dacă acesta este aportul fraților școlari din Oradea, programul a fost desăvârșit prin cele două conferințe ale P. Dr. Bal și fr. Matheus, directorul Fraților Școlari din România.

P. Dr. Bal a vorbit despre sublima chemare a călugărilor, iar fr. Matheus a făcut o inimoasă evocare a Sf. Ioan B. de la Salle.

»Sfântul Ioan B. de la Salle, fondatorul Congregației noastre — spune oratorul — a fost o unealtă în mâinile lui Dumnezeu. Printr'o lumină de sus a recunoscut voința lui Dumnezeu; printr'un har special a fost condus și sprijinit și numai astfel a fost în stare de a creea o operă admirată astăzi.

Persoana sfântului era o Evanghelie vie.

A se pocăi, a renunța la sine — abnegație desăvârșită — a se mortifica, a comunica continuu cu Dumnezeu, a apărea în mijlocul oamenilor numai pentru a forma suflete, a proteja pe cei săraci și pocăiți, a suporta cu răbdare totul, a face totul fără să te jeluști, să slăvești pe Dumnezeu în toate acțiunile tale, să nu te temi de nimic decât doar de a nu ofensa Majestatea divină, să nu dorești nimic decât a imita pe Isus, să dorești crucea și numai pe Dumnezeu să-l iubești, nu este aceasta rezumatul sfintei Evanghelii?»

Nu vom mai cita din frumoasa conferință, ci vom aminti doar că organizația Fraților Școlari, este răspândită pe întreg globul pământesc și numără 20.000 membri, rețruțați din 48 popoare diferite. Are 14.000 de așezăminte cu peste 350.000 elevi. În România activează din 1898, iar în Oradea din 1926, datorită bunăvoinței și sprijinului I. P. S. S. Dr. Valeriu Traian Frențiu.

Serbarea a fost încheiată prin cuvântarea I. P. S. S. Episcopului, pe care o redăm și noi.

Iubiți Frați, Onorată Asistență!

S. Ev. Marcu în s. ev. de azi ne spune că un tânăr bun care se ferea de păcat și împlinea toate poruncile, auzind de Isus s'a apropiat de Dânsul și i-a zis: »Învățătorule bune, ce voiu face ca să moștenesc vieaja de veci?» Iar Isus i-a răspuns: »de vrei să fii desăvârșit,

mergi vinde averea ta și o dă săracilor și vei avea comoara în ceriu și vino după mine". Și auzind acestea tindrul s'a înfrîstă și mai bine s'a depărtat de Isus decât să părăsească averea sa și plăcerile lumii acesteia. Știind însă că neamul nostru românesc are foarte mulți tineri, cari bucuroși părăsesc lumea și plăcerile ei pentru Isus și văzând că Congregația Fraților școlari creștini e dela Dumnezeu, fiindcă de 250 de ani, zi de zi crește și se răspândește peste întreg rotogolul pământului, acum zece ani i-am făcut invitarea ca pe juveniștii și școlasticii săi să-i crească și instrueze în Școala noastră Normală. Așa că tinerii noștri români cari au vocațiune să poată intra mai ușor în această Congregație foarte necesară neamului și țării noastre. Azi învățătorii școalelor de stat au libertatea de a așeza sau scoate din salele de învățământ Crucea. Peste 10 sau 20 ani, cum vedem în alte state, poate vor fi obligați toți să o scoată din școala și cu ea și educația creștină morală. Și atunci vom avea lipsă și mai mare de școalele Fraților școlari creștini, în cari Părinții creștini și dornici de o educație morală, să-și poată da copiii lor. Dar legătura între Școala noastră Normală și Congregația Fraților școlari creștini e mai veche de 10 ani. Înainte cu 35 ani eram la Viena și a venit la mine D-l Căpitan Vasile Șimon care și azi e aci în mijlocul nostru. Dânsul făcea serviciu în Garda Palatului Imperial și era elev particular al Școlii noastre Normale din Oradea și mi-a zis, că directorul Lauran de pie memorie l-a comunicat, că nu poate primi diploma de învățător decât după o praxă de un an în școală, și după ce la Garda Imperială nu poate obține un concediu de un an, dacă aduce un atestat dela vreo școală primară din Viena că a făcut practica acolo, e suficient și va fi admis la ultimul examen de diplomă, sau cum se numea pe atunci, examen de calificare pedagogică. Am intervenit în cauza aceasta la Frații școlari al căror Director i-a permis D-lui Căpitan Șimon să facă practica în școala Congregației din Viena. Aceasta a fost cea dintâi legătură între Școala noastră Normală și între Congregația Fraților școlari creștini. Pe atunci nu știam că după 25 ani voi avea ocaziune, ca Episcop al Orăzii-mari să-i invit să vină în eparhia mea.

Cu ocaziunea acestui jubileu de 250 ani dela înființarea juvenatului și de 10 ani dela așezarea lor în eparhia noastră, doresc Congregației Fraților școlari creștini, multe vocațiuni între tinerii români, ca să se sporească zi de zi și în România și la timpul său să poată serba ju-

bileul de 250 ani dela așezarea lor în România. Iar Părinților cari își dau pruncii lor în școalele Fraților, le doresc să aibă multă mângâiere văzându-i cum cresc aceștia „cu înțelepciunea și cu darul înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor”. Și peste toți implor să se reverse în belșug darul cel ceresc.

Dar nu putem încheia aceste rânduri fără a aminti pe *Fratele Bonifaciu*, directorul juvenatului, *Fr. Nicolae* și *Fr. Matia*, dela Oradea, cărora le aducem recunoștința noastră pentru munca zeloasă depusă în organizarea acestei înălțătoare serbări. A. Pop.

Nouii Cardinali ai Bisericii Romane.

»L'Osservatore Romano« aduce aduce știrea că în 16 Decembrie crt. se va ține un Consistor Secret, în care Sf. Părinte va publica pe cei doi Cardinali creați și rezervați *in pectore* în Consistorul din 13 Martie 1933: Ex. Sa **Federico Tedeschini**, Arhiepiscop titular de Lepanto, *Nunțiu Apostolic în Spania* și Ex. Sa **Carlo Salotti**, Arhiepiscop titular de Filippopoli în Tracia, *Secretarul S. Congregații „de Propaganda Fide”*.

În același Consistor Sf. Părinte va ridica la cinstea Purperei Romane pe următorii 18 prelați:

Ex. Sa **Ignatie Gavril Tappouni**, *Patriarhul din Antiohia Siriei*.

Ex. Sa **Enrico Sibia**, Arhiepiscop titular de Side, *Nunțiu Apostolic în Austria*.

Ex. Sa **Francisc Marmaggi** Arhiepiscop titular de Adrianopol, *Nunțiu Apostolic în Polonia*.

Ex. Sa **Luigi Maglione**, Arhiepiscop titular de Cezarea Palestinei, *Nunțiu Apostolic în Franța*.

Ex. Sa **Carlo Cremonesi**, Arhiepiscop titular de Nicomedia, *Elemosinterul Secret al Sanctității Sale*.

Ex. Sa **Enric Maria Alfred Baudrillart**, Arhiepiscop titular de Mitilene, *Rectorul Institutului Catolic din Paris*.

Ex. Sa **Emanuil Celestin Suhard**, Arhiepiscop de Reims.

Ex. Sa **Carol Kaspar**, Arhiepiscop de Pragă.

Ex. Sa **Giacomo Luigi Copello**, Arhiepiscop de Buenos-Aires.

Ex. Sa **Izidor Gomà y Tomas**, Arhiepiscop de Toledo.

Ex. Sa **Camillo Caccia Dominioni**, *Măestru de Cameră al Sanctității Sale*.

Ex. Sa **Nicola Canali**, *Asesorul Suprem al S. Congregații a Sf. Oficiu*.

Ex. Sa **Domenico Iorio**, *Secretarul S. Congregații pentru Disciplina Sacramentelor*.

Ex. Sa **Vincenzo La Puma**, *Secretarul S. Congregații a Ordinului Călugărești*.

Ex Sa **Federico Cattani Amadori**, *Secretarul Supremului Tribunal al Signaturei Apostolice.*

Ex. Sa **Massimo Massimi**, *Decanul Tribunalului S. Roși Romane.*

Il-mul și Rev-mul **Domenico Mariani**, *Secretarul Administrației Bunurilor Sfântului Scaun*, și Prea Cuviosul Părinte **Pietro Boetto**, din Societatea lui Isus.

În felul acesta Sacrul Colegiu al Cardinalilor va avea 69 de membri, atingând aproape numărul complet. Dintre dâșii 59 aparțin clerului secular, iar 10 clerului regular. Aceștia din urmă sunt astfel împărțiți: doi benedictini, un dominican, un carmelitan, un servit, un iezuit, un sulpician, un oratorian din Franța, un salezian, și un oblat al Mariei Neprihănite. Dela Consistorul ținut de Papa Pius X de f. m. în 27 Noemvrie 1911, când a creat 18 Cardinali, nu se mai pomenește de un număr atât de mare de Cardinali creați deodată.

CRONICI

— **Agru-l Catedralei la muncă.** Credincioasă programului din trecut, harnica organizație a Agru-lui parohial dela Catedrală și-a început din nou bogata și vrednică activitate. Și de data aceasta s'a luat bunul obicei de a se ține șezători cultural-religioase pentru locuitorii dela periferii, cari sunt mai lipsiți de un contact intim cu parohia. Astfel în 27 Oct. crt. s'a ținut o șezătoare în Colonia Ioșta. După cuvântarea de deschidere a v.-președintelui organizației parohiale, D-l Iosif Fersigan, se desfășoară un bogat program artistic, frumos executat de elevii și elevele Școalei primare de Stat. Între diferitele puncte ale programului Păr. Celante vorbește despre Lourdes, ilustrând cele spuse cu proiecțiuni luminoase. E vrednică de remarcat frumoasa conferință despre »Iubirea de limbă și de Patrie«, ținută de D-l v.-președinte Iosif Fersigan. La urmă D-l Alexandru Mureșian, unul dintre cei mai harnici membri ai organizației, într'o însuflețită cuvântare mulțumește tuturor celor de față că au luat parte la această înălțătoare șezătoare,

— **Ziua copilului în parohiile unite din Oradea.** Nu s'a putut ține în 8 Sept. din cauza răslețirii școlarilor, motiv pentru care cu tot dreptul multă lume militează pentru transferarea pe o dată mai potrivită pentru o astfel de serbare. Dimineața a avut loc în Catedrală cuminecarea generală a copiilor. Programul serbării de după masă s'a desfășurat în sala festivă a Școalei Normale Unite, începând la ora 17 jum. a zilei de 8 Noemvrie, sârb. Arhanghelilor, la cari așa de potrivit s'a referit prof. **A. Cosma**, în conferința sa măiastră: *Copilul*, suflet înțergesc. Întreg programul l-a deschis Revmul Canonic **A. L. Tăutu**, în numele Agru-lui central, de unde vine inițiativa. A urmat apoi — după conferința D-lui Cosma — potpourri din »Craiu Nou« executate de copii, elevi din școala muzicală ai dirijorului D-l **Bornemisa**. Fetițele **O. Scriban** și **Z.**

Popovici, recitează versuri drăgălașe: »Aș vrea... și »Cântările duioase«; iar elevii școalei de aplicație cl. IV, dela Școala Norm. rom. unită prezintă scene din suflete de copil și de creștere din clasa lor, făurite de învățătorul lor **Fr. Matia** cu priceperea-i cunoscută. Fetițele clasei I și II dela aplicație prezintă Rugăciunea florilor, îmbrăcând fiecare costumul unei flori și rostind o frază din Tatăl nostru, de Alfred Moșoiu. Fetelor de cl. III și IV le revine executarea dansurilor naționale. Întreg programul se încheie cu tabloul apoteoză: Isus și copii, artistic și cu mult farmec aranjat. Publicul numeros răsplătește munca micilor oameni de mari nădejdi, cu zimbete și aplauze îndelungate, apreciind întreaga serbare ca model de serbare în acest gen.

— **Deschiderea Colegiului Român Unit din Roma.** Între diferitele națiuni cari își au seminariile lor proprii în Roma, lipsia unul pentru Români catolici de rit oriental. Sf. Părinte, care atât de mult are la inimă creșterea și formarea clerului tânăr, a ascultat dorința Episcopatului nostru și a dispus ca în Roma, pe Teritoriul Pontifical, să se clădească un Colegiu pentru tinerii de rit român, cari se pregătesc la Preoție, îngrijindu-se în același timp și de înzestrarea edificiului cu cele de lipsă. Primul grup de clerici s'a și instalat în noua clădire încă la sfârșitul lunii Octomvrie. Cu conducerea Colegiului a fost încredințat Msgr. Angelo dell' Aqua. Dânsul este ajutat în delicata slujbă de către Păr. Simeon Chișiu, fostul director spiritual al Seminarului nostru din Cluj.

Inaugurarea oficială solemnă se va face la 25 Martie 1936, ziua de Bunavestire, care este hramul Colegiului. Cu acest prilej se va face, după cât știm, și un pelerinaj național la Roma. În momentul când clericii și superiorii au intrat în noul Seminar, Rectorul a adresat Sf. Părinte o frumoasă telegramă omagială.

BIBLIOGRAFIE

— **Calendarul „Bunului Creștin”**, pe anul 1936, ieșit din teascurile părinților dela mănăstirea Bixad stă la îndemâna creștinului bun pentru întreg anul ce vine, drept manual de călătorie. Obșnuita-i copertă cu înfățișarea prietenească și creștinească poartă cu sine un material bogat, la care se anexează, în formă foarte practică, prescisele tipiconale potrivite anului 1936, într'un format mai mic la îndemâna preoților și cântăreților de strană, precum și a tuturor celor ce îl cer. Partea calendaristică îngrijită, ca întotdeauna, literatura poporană bogată și înveselitoare, vorbele înțelepte de mult gust, incunostințările de ordin moral și religios atrăgător prezentate, sunt toate niște pagini de aur ale acestui manual de lectură pentru întreg poporul nostru iubitor de carte, îndrumări și adevăr. Prețul Lei 12. În aceste condițiuni n'avem cuvinte pentru a-l recomanda îndeejuns.

— **Calendarul Agrului** tot pe an 1936, scos de Comitetul Eparhial al Agrului din Oradea, se prezintă acum în al doilea an în aceeași mărime ca în trecut — 160 pagini. Spre deosebire de cel din trecut remarcăm coperta schimbată, în patru culori și o mulțime de chenare din vechea artă grafică românească redată aci tot în xilografie (tăiată în lemn). Apoi, îndreptarul tipiconal amănunțit dat de extensiunea a 12 pagini. În fruntea părții literare stă »Chemarea«, un imn frumos, nou și neîntrecut al Agrului, urmează apoi paginile profesionale ale agrului alternate de diferite bucăți instructive, religioase și de literatură poporană pe înțelesul tuturor Prețul 10 lei. Îl recomandăm cu gândul cu care a fost gătit: să îmbogățească cât mai variat literatura poporană ieftină și să închege rândurile lucrătorilor în spre bine.